

GEZİ RAPORU

Eylül 1967

Bu defa İzmir’de yapılan Ortak Pazar Karma Parlamento Komisyonu toplantısı 13 Eylül Çarşamba günü öğlede sona erdikten sonra 14-18 Eylül tarihleri arasında İzmir İlinin bazı ilçe ve köylerini dolaştım. Tütün işi bitmediği için gündüzleri köy kahvelerinde pek insan bulunmayacağı gerekçesiyle arkadaşlar gezileri akşam saatlerine aldılar. Gerçekten de ilçe veya köye saat beş buçuk sularında vardığımız zaman dahi kahveler تنها oluyor, ancak altı buçuk-yedi arası doluyordu. Bu sebeple kaldığım gün sayısına nispetle gezdiğim yer sayısı az oldu.

14 Eylül Perşembe günü Torbalı ilçesinin çok yakınında bulunan Tepeköy’e gittik. Kahvede bir kaç ilçeli arkadaşla tanıştık ise de bir kahve toplantısı olmadı ve ilçe merkezine gidilmedi. Torbalı’nın köyleri olan Özbekli ve Yeniköy’de oldukça başarılı kahve toplantıları oldu. Önce çekingen olan halk, sonra ilgilendi ve kahveyi doldurdu. Bu iki köyde, özellikle Yeniköy’de halkın çekingenliği dikkatimi çekti. İlkbaharda dolaştığım Adana köylerinde halk hemen toplanıyor ve Parti’ye büyük ilgi gösteriyordu. İzmir’in bu iki köyünde ise halk ilgisiz ve uzak duruyor, ilgilerini çekebilmek için diğer partili arkadaşlarla benim hayli uzun konuşmamız gerekiyordu. Bu, kanaatimce, gerçek bir ilgisizlikten ziyade bir çekingenlik, bir ürküntü idi. Daha sonraki günlerde gördüklerim ve işittiklerim, İzmir havalisinde büyük toprak sahiplerinin, faizcilerin, köyün palazlanmış kişilerinin, karşı partiler adamlarının T.İ.P.si aleyhine sürekli propaganda yaptıklarını gösteriyordu. Toprakların devletleştirileceği, köylülerin ekipler halinde zorla çalıştırılacakları, devletin her şeye karışacağı, hiç hürriyet tanınmayacağı aleyhteki propagandalarla yeni bir unsur olarak belirliyordu.

15 Eylül Cuma günü Menemen’e gittik. Menemen’in içinde toplantı yapılmadı. İlçedeki arkadaşlarla istişare edildikten sonra Aliğa’ya ve Güzelhisar köyüne gidilmiye karar yerildi. Buralarda gençlerin Partiyi tuttukları, genç öğrencilerle köylüler arasında tartışmalar olduğu anlaşılıyordu. Bu sebeple meselelerin benim tarafımdan açıklanmasının yararlı olacağı belirtilerek bu iki yere gitmeye karar verildi. Önce Aliğa’ya gidildi ise de henüz halk işinden dönmemiş olduğundan Güzelhisar’a geçildi. Bu köyden dört üniversiteli genç yaz boyunca köylülere meseleleri anlatmışlar. Biz orda iken bu öğrencilerden yalnız biri vardı. Toplantının çok iyi, etkili olduğunu belirterek geldiğimize teşekkür etti. Gerçekten de çok ilginç bir kahve toplantısı oldu. Köylüler sorular sordular tütün konusunda ve geçerli çözüm yolları teklif ettiler. Tütün konusundan politik meselelere geçildi.

Gece sekiz buçuğa doğru Aliğa’da da büyük bir kahve toplantısı yapıldı. Orada da sosyalizmle komünizm arasındaki fark soruldu.

16 Eylül Cumartesi günü Çeşme ilçe kongresine gidildi. Kongre küçül bir kahvede yapıldı. Kayıtlı kırk bir üyeden 12’si mevcuttu. Buna sebep olarak ilçeli arka-

daşlar, büyük baskı yapıldığını, kredi alamamak endişesi ile üyelerin gelmediklerini söylediler. Benim gördüğüme göre dışarıda, hoparlörden konuşmaları dinleyenler kahvenin içinde bulunanlardan daha fazla idi. Ben konuşurken kahvenin kapısında da bir kalabalık birikti, ama içeri girmediler. İlçenin [son] Mart ayından itibaren faaliyete geçtiğini, halkın Parti ile ilgilendiğini fakat, baskı dolayısıyla ilgisini açığa vurmaktan çekindiğini söylediler.

17 Eylül Pazar günü Ödemiş ilçe kongresine gidildi. Toplantıda bir kaç kadın delege vardı, hepsi de gençtiler. Anadolu kasabalarında kadınların kahve toplantısına katıldıklarını ilk defa gördüm. Toplantıda bulunanlar arasında gençlerin çokluğu dikkati çekiyordu. Kalabalık, canlı, güzel bir toplantı oldu. Kongre akşam saatlerinde yapılabilseydi kalabalığın çok daha fazla olabileceği belirtildi.

Ödemiş'ten sonra Kızılcahavlu köyüne gidildi. Saat 19'dan sonra kahvede büyükçe bir kalabalık toplandı. Bu köyde başta bir kalaycı arkadaş olmak üzere bir kaç faal eleman var. Burada tütün ve diğer ekonomik meselelerden başka Amerikan üsleri meselesinin anlatılması istendi. Konuşmamın sonuna doğru köylü kadınların benimle tanışmak istedikleri haberi geldi. Böyle bir istemle de bütün gezilerimde ilk defa rastlıyordum. Bir yan sokakta kapı önlerine çömelmiş kadınlar vardı, hemen etrafıma toplandılar. Vakit gecikmiş, İzmir'e hareket etmek üzere bulduğumuzdan aralarında fazla kalamadım. Ama o kısa sürede bile hemen tütün fiyatlarından, tüccarın yaptığı haksızlıklardan, gündeliklerin düşüklüğünden ve hayat pahalılığından yakındılar. Bir daha sefere köyde daha uzun zaman kalıp kadınlarla, ayrı toplantı yapacağımı söylediğimde içlerinden birisi, "Sinema tutarız, bize telden konuşursun" dedi.

18 Pazartesi sabahı Manisa'ya hareketle akşama kadar Karaağaçlı, Hacı Rahmani, İsakçelebi, Mütevelli köyleriyle Üçpınar nahiyesini dolaştık. İş saatleri olduğu için ancak Hacı Rahmanlı, Mütevelli ve Üçpınar'da birer küçük toplantı yapılabilirdi. İzmir köylerinde olduğu gibi burada da halk hem Tekel İdaresinden, hem tüccardan şikâyetçi idi. Bankalardan yeterince kredi alamadıklarından tefecilerin eline düştüklerini, ayrıca ihtiyaçları karşılayabilmek için ver[es]iye alışveriş ettiklerinden esnafa borçlandıklarını anlattılar.

Tarih Vakfı TİP Arşivi